

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 5 maja 2021 r.

ZP-NKWR.431.2.10.2021.PSZ

Pani
Katarzyna Borowiec
Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Walimiu

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 25 – 26 marca 2021 r., na podstawie art. 186 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.) dalej zwanej „ustawą”, kontrolerzy Piotr Szafarowicz – główny specjalista i Tomasz Borecki – inspektor wojewódzki z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu przeprowadzili zdalnie kontrolę kompleksową w trybie zwykłym w Ośrodku Pomocy Społecznej w Walimiu, zwanym dalej „Ośrodkiem” lub „OPS”.

Przedmiotem kontroli była ocena organizacji systemu pracy z rodziną w gminie oraz zgodności zatrudnienia z wymaganymi kwalifikacjami pracowników Ośrodka realizujących zadania wynikające z ustawy, w okresie od 1 marca 2020 r. do 25 marca 2021 r. Kontrolę przeprowadzono zgodnie z Planem kontroli na I półrocze 2021 r., zatwierdzonym w dniu 21 grudnia 2020 r. przez Wojewodę Dolnośląskiego.

W okresie objętym kontrolą funkcję Kierownika Ośrodka pełniła Pani Katarzyna Borowiec – odpowiedzialna za realizację zadań w ocenianych obszarach. W wyniku przeprowadzonej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z nieprawidłowością, a jej uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny. Kontrola została odnotowana w książce kontroli Ośrodka pod datą 25 marca 2021 r.

Postępowanie kontrolne przeprowadzono na podstawie przedłożonej dokumentacji dotyczącej organizacji systemu pracy z rodziną, aktów prawa miejscowego, dokumentacji potwierdzającej kwalifikacje zawodowe i zatrudnienie pracowników z akt osobowych oraz oświadczeń złożonych przez kierownika Ośrodka.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Walimiu jest jednostką organizacyjną i budżetową Gminy Walim. Działalność Ośrodka w okresie objętym kontrolą określał Regulamin organizacyjny wprowadzony w życie zarządzeniem nr 6/2019 kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Walimiu z dnia 1 lipca 2019 r. Treści § 3 pkt 6, § 6 pkt 1 lit. h, § 10 cz. I ust. 1 pkt 20 i § 10 cz. V wyżej wymienionego Regulaminu wskazywały, że Ośrodek zobowiązany był do realizacji zadań określonych w ustawie i przypisanych m.in. asystentowi rodziny (*dowód: akta kontroli str. 14 – 28, 199*).

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny. Mając na uwadze powyższe, Rada Gminy Walim podjęła uchwałę nr XXIII/197/2020 z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia Programu Wspierania Rodziny w Gminie Walim na lata 2021 – 2023. Program składa się z dziesięciu rozdziałów: Wprowadzenie, Diagnoza, Cel główny, Cele szczegółowe, Adresaci, Zasoby, Realizacja programu, Ewaluacja, Finansowanie i Monitorowanie. W części diagnostycznej Programu przedstawiono podstawowe dane dotyczące demografii mieszkańców Gminy, liczby i struktury rodzin objętych pomocą społeczną, najczęstsze powody przyznawania pomocy oraz dane dotyczące rodzin objętych pomocą asystenta rodziny. Powyższe dane dotyczyły lat 2018 – 2019. Jako główny cel Programu założono konieczność zapewnienia kompleksowego wsparcia dla dzieci i rodzin mających problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Określone zostały również cele szczegółowe dotyczące m.in. konieczności: zapobiegania sytuacjom kryzysowym w rodzinie i wymagającym interwencji, zabezpieczenia potrzeb bytowych dziecka i rodziny oraz zapobiegania niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży. Koordynację realizacji zadań opisanych w Programie powierzono Ośrodkowi, który w ramach monitoringu został wskazany do corocznego przedkładania Radzie Gminy Walim sprawozdania z realizacji Programu (*dowód: akta kontroli str. 29 – 37*).

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy, za organizację i prowadzenie pracy z rodziną odpowiedzialna jest gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania. Mając na uwadze powyższe, w okresie objętym kontrolą, mieszkańcy gminy, w tym rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, mogli korzystać z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego w każdy drugi i czwarty wtorek miesiąca w godzinach od 9:00 do 14:00, udzielanego przez psychologa zatrudnionego w Ośrodku. W czasie trwania pandemii psycholog udzielał pomocy i wsparcia telefonicznie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach psycholog podejmował również kontakty z klientami w miejscu ich zamieszkania. W ciągu ostatniego roku, osiem rodzin

z trudnościami wychowawczymi objęto wsparciem psychologa (*dowód: akta kontroli str. 38, 54*).

W ramach pracy z rodziną, kierownik Ośrodka w Walimiu (mający stosowne uprawnienia) prowadził mediacje z trzema rodzinami, m.in. w zakresie wzajemnej zmiany postaw partnerów, zmiany postaw rodzicielskich wobec dzieci oraz zmiany postaw klientów wobec problemu alkoholowego w rodzinie. Potrzeby uruchamiania oddziaływań terapeutycznych nie odnotowano. Z kolei, pomocy prawnej udzielał raz w miesiącu radca prawny dostępny bezpośrednio w siedzibie Ośrodka, po wcześniejszym umówieniu klienta przez pracownika socjalnego lub asystenta rodziny, albo przy wykorzystaniu poczty elektronicznej (*dowód: akta kontroli str. 54 – 55, 38*).

Na przestrzeni ostatniego roku z powodu braku zgłoszeń i potrzeb Gmina Walim nie świadczyła usług opiekuńczych i specjalistycznych w rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Z uwagi na sytuację epidemiczną nie organizowano również grup wsparcia (*dowód: akta kontroli str. 55*).

W okresie objętym kontrolą w Ośrodku zatrudnionych było dwóch asystentów rodziny. Praca asystenta nie była łączona z obowiązkami pracownika socjalnego na terenie gminy Walim, jak również asystenci nie prowadzili postępowań administracyjnych z zakresu świadczeń realizowanych przez Gminę, co zgodne jest z art. 17 ust. 2 – 4 ustawy. W okresie od dnia 1 marca 2020 r. do dnia kontroli wsparciem i pomocą asystenta objętych było łącznie 20 rodzin. Najczęściej występującymi problemami wśród badanych rodzin były: niewydolność wychowawcza, zaniedbania opiekuńcze, uzależnienie od alkoholu oraz przemoc.

Na podstawie losowo wybranych akt zawierających dokumentację pracy asystenta z rodziną, dokonano oceny prawidłowości i zgodności realizowanych zadań z wymogami określonymi w ustawie i stwierdzono, co następuje:

- a) zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy, w każdym badanym przypadku pracownik socjalny Ośrodka sporządził wywiad środowiskowy w rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- b) zgodnie z art. 11 ust. 2 i 3 ustawy, pracownik socjalny niezwłocznie po sporządzeniu oceny sytuacji osoby lub rodziny występował do kierownika Ośrodka z wnioskiem o przydzielenie rodzinie asystenta (na druku własnym Ośrodka i / lub w wywiadzie środowiskowym);
- c) zgodnie z art. 11 ust. 4 ustawy, kierownik Ośrodka niezwłocznie wyrażał zgodę na przydzielenie rodzinie asystenta (w wywiadzie środowiskowym i / lub odrębnym pismem);
- d) zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy, każda z badanych rodzin podpisała zgodę na podjęcie współpracy z asystentem rodziny na druku własnym Ośrodka;

e) zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy, asystent winien dla każdej rodziny opracować i realizować „plan pracy z rodziną”. Poddane ocenie plany zawierały zakres działań z rodziną. W niektórych planach terminy realizacji zadań nie były określone, używano sformułowania „na bieżąco”. W planach nie odnotowywano również przewidywanych efektów zaplanowanych działań;

f) zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, asystent winien dokonywać okresowej oceny sytuacji rodziny nie rzadziej niż co 6 miesięcy i przekazywać ją do akceptacji kierownika Ośrodka. We wszystkich badanych sprawach asystent w terminie dokonywał oceny sytuacji rodziny wskazując, które działania zostały zrealizowane lub nie. Zaleca się ujednoczyć nazewnictwo ww. dokumentu i bezwzględnie go datować. Kierownik Ośrodka każdorazowo potwierdzał podpisem zapoznanie się z treścią okresowej oceny sytuacji rodziny;

g) zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy, w przypadku zakończenia pracy z rodziną asystent monitorował jej funkcjonowanie oraz sporządzał stosowny dokument o charakterze sprawozdania z zakończonej pracy.

Asystent rodziny co miesiąc wypełniał dokument pod nazwą „Karta czynności”, w którym odnotowywał datę, godzinę oraz opis podjętych działań z rodziną. W aktach każdej z badanych rodzin stwierdzono również liczne dokumenty wskazujące na współpracę z instytucjami działającym na rzecz dziecka i rodziny, sądami, ośrodkami pomocy społecznej, itp. (*dowód: akta kontroli str. 38, 55, 56, 59, 201 – 205*).

Na podstawie art. 29 i art. 31 ustawy, rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych może być objęta pomocą rodziny wspierającej, która przy współpracy asystenta rodziny, pomaga w opiece i wychowaniu dzieci lub prowadzeniu gospodarstwa domowego. Kierownik Ośrodka oświadczył, że w okresie objętym kontrolą, na terenie gminy Walim nie funkcjonowały rodziny wspierające, mimo że Ośrodek podejmował działania informacyjne na stronie internetowej oraz tablicy ogłoszeń. Pracownicy socjalni w trakcie pełnienia swoich obowiązków służbowych w środowisku również proponowali i zachęcali do podjęcia roli rodziny wspierającej (*dowód: akta kontroli str. 39*).

W związku z art. 176 pkt 3 lit. c ustawy, kierownik w Ankiecie z działalności Ośrodka w okresie objętym kontrolą oświadczył, że Gmina Walim prowadziła dwie placówki wsparcia dziennego funkcjonujące jako świetlice środowiskowe. Jedna przy Szkole Podstawowej w Jugowicach, a druga przy Szkole Podstawowej w Walimiu. Po zakończeniu niniejszego postępowania kontrolnego, organ kontroli zwróci się do wójta Gminy Walim o informację dotyczącą działalności ww. jednostek (*dowód: akta kontroli str. 57*).

Zgodnie z art. 176 pkt 5 i art. 191 ust. 9 i 10 ustawy, gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy

zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości 10%, 30% lub 50% wydatków na opiekę i wychowanie w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka lub średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Na dzień kontroli 33 dzieci pochodzących z gminy Walim umieszczonych było w pieczy zastępczej, w tym 25 dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej i 8 dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. Na podstawie losowo wybranych dziesięciu not księgowych wystawionych przez Powiat Wałbrzyski i obciążających Gminę Walim za pośrednictwem Ośrodka odpłatnością za wydatki poniesione na dzieci umieszczone w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, potwierdzono realizację obowiązku wynikającego z przepisów ustawy (*dowód: akta kontroli str. 57, 40 – 49*).

Art. 179 ust. 1 ustawy nakłada na wójta obowiązek złożenia radzie gminy sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawienia potrzeb związanych z realizacją tych zadań, w terminie do dnia 31 marca każdego roku. W praktyce kierownik jednostki organizacyjnej gminy realizującej zadania z zakresu wspierania i pracy z rodziną jest odpowiedzialny za przygotowanie projektu sprawozdania. Kierownik Ośrodka przekazał do akt kontroli kopię dokumentu z dnia 25 marca 2021 r. potwierdzającego złożenie w Urzędzie Gminy Walim sprawozdania z realizacji zadań w obszarze wspierania rodziny i potrzeb w tym zakresie w roku 2020 (*dowód: akta kontroli str. 50 – 51, 200*).

W okresie objętym kontrolą, zadania z zakresu wspierania rodziny wykonywało w Ośrodku 5 pracowników, w tym 3 pracowników socjalnych i 2 asystentów rodziny. Na podstawie złożonego przez kierownika Ośrodka do akt kontroli wykazu kwalifikacji zawodowych wyżej wymienionych pracowników, stwierdza się zgodność ich zatrudnienia z wymogami kwalifikacyjnymi określonymi w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz, w odniesieniu do pracowników socjalnych, w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 803) (*dowód: akta kontroli str. 59 – 66*).

W zakresie realizacji obowiązku gminy wynikającego z art. 176 pkt. 2 i pkt 4 lit. b ustawy o konieczności tworzenia możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny kierownik Ośrodka oświadczył, że asystenci rodziny na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy uczestniczyli w następujących szkoleniach: „Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – obowiązki i zadania Gminy”, „Problematyka interwencji kryzysowej w rodzinie” oraz „Praca z rodziną z problemem przemocy”. Ośrodek w miarę możliwości i potrzeb finansuje szkolenia dla swoich pracowników (*dowód: akta kontroli str. 39*).

W ramach zadań zleconych gminie z zakresu administracji rządowej Ośrodek w latach 2020 i 2021 realizował następujące programy rządowe dotyczące wspierania rodziny: „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (program wieloletni), „Rodzina 500+”, „Dobry Start 300+”, „Karta Dużej Rodziny” oraz Program „Za życiem” (dowód: akta kontroli str. 58).

W wyniku przeprowadzonej zdalnie kontroli kompleksowej w trybie zwykłym Ośrodka Pomocy Społecznej w Walimiu stwierdzono brak określenia w planach pracy z rodziną terminów realizacji działań mających na celu przewyciężenie trudnych sytuacji życiowych oraz przewidywanych efektów tych działań, co stanowi nieprawidłowość.

Wobec stwierdzonej powyżej nieprawidłowości, wydaje się zalecenie pokontrolne:

1) Określać w planach pracy z rodziną termin realizacji działań mających na celu przewyciężenie trudnych sytuacji życiowych oraz przewidywane efekty tych działań.

Podstawa prawna: art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.).

Termin realizacji: na bieżąco.

Pouczenie:

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.). W terminie do **31 maja 2021 r.** kierownik jednostki podlegającej kontroli winien powiadomić Wojewodę Dolnośląskiego o sposobie realizacji zaleceń, uwag i wniosków przedstawionych w niniejszym wystąpieniu.

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

Danuta Zawilla
ZASTĘPCA WICEWÓJEWY DOLNOŚLĄSKIEGO
(kierownik komórki do spraw kontroli)

Piotr Kucharski
.....
(przewodniczący zespołu inspektorów)

Tomasz Jędrzejko
.....
(członek zespołu inspektorów)